

2588

2
5

1882

ՄԵԾԱՄԵԾ ՉԱՐԻՔ

Ե Ի

46

ԱՆՈՆՑ ԴԷՄ ԴՆԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

مصارف آمریقاں مسیوز شرکی طرفندن تسویه اولندرق
معارف عمومیه نظارت جلیله سنک رخصتیه
۸ شعبان ۹۹ و ۱۲ حیران ۹۸ نومرو ۳۴۶

Հրահանք Պատվոյ Կապիտալի և Բանկի:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲԱՅ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

1882

244

5-55

2084

2010

244
U-SS

ՄԵԾԱՄԵԾ ԶԱՐԻՔ

Ե Ի

ԱՆՈՆՑ ԴԷՄ ԴՆԵԼՈՒ ՄԻ ԶՈՑՆԵՐ

مصارف آمريكان مسيوز شرکي طرفندن تسويه اولتهرق
معارف عموميه نظارت جليله سنك رخصتيله
۸ شعبان ۹۹ و ۱۲ حزيران ۹۸ نومرو ۳۴۶

Հրահանգ Պաշտոնական Ժողովրդական հասարակության համար

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

1882

ՄԵԾԱՄԵԾ ԶԱՐԻՓ

Ե Լ

ԱՆՈՆՑ ԴԷՄ ԴՆԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

«Այսպէս Դաւիթ պարսով և քարով փղշաա-
ցւոյն յաղթեց . և զարկաւ փղշտացին և մեռ-
ցուց զանիկայ :» Ա. թագ. ԺԷ. 50 :

Հոս յիշուած փղշտացին հսկայ Գողիաթն
էր , զոր Դաւիթ պարսով և քարով զարկաւ
և սպաննեց :

Շատ մարդիկ , մանաւանդ տղայք , հսկա-
ներու պատմութիւններ կարդալ և լսել կը
սիրեն , և այսպիսի պատմութիւններ շատ կան :
Քայց այս բնաբանին մէջ յիշուած հսկան մեռ-
ցընով Դաւիթ պատմական անձ է , որ կ'ապ-
րէր երեք հազար տարի առաջ : Նաև հսկան
զոր Դաւիթ սպաննեց՝ էր արդարև հսկայ : Քո-
ղիաթու բարձրութիւնն էր վեց կանգուն և
մէկ թիզ , այսինքն այժմեան չափով մետա-
սան ոտք և տասը մատ : Եթէ երևակայես երկու
մարդ , իւրաքանչիւրն հինգ ոտք և մետասան
մատ բարձրութեամբ , որ իրարու գլխու վրայ
կայնած են իրրեւ մի մարդ և այս բարձրու-

4

39170-67

52526-4.2

Թեան համեմատ նաև այժմ ունին, կրնաս հասկրնալ Գողիաթու մեծութիւնը: Անոր զրահին ծանրութիւնն էր իբր 30 քաշ, և բոլոր զէնքը զրեթէ 90 քաշ ծանրութիւն ունէր: Այն ժամանակուան հասարակ զինուորի մը սպառազինութիւնն հազիւ 20 քաշ ծանրութիւն ունէր: Որչափ ահաւոր էր այս հսկային տեսիլը, երբ սպառազինեալ, և իւրահազին նիզակը ձեռքը, կ'երթար խորացելացուց բոլոր բանակին առջև կը կայնէր. և ո՞վ կը համարձակէր յառաջ դալ և կռուիլ անոր հետ: Զարմանալի չէ որ բոլոր զինուորները կը փախչէին, երբ Գողիաթ կը մօտենար, և ոչ ոք կ'ուզէր երթալ կռուիլ անոր հետ:

Միւս կողմանէ ի՞նչ սքանչելի էր Դաւիթ քաջութիւնը և առ Աստուած վստահութիւնը: Դաւիթ, թէև մանուկ հովիւ, պատրաստ էր երթալ այն մեծ հսկային հետ կռուիլ, ոչ այլ ինչ ունենալով իւր ձեռքը եթէ ոչ պարս և քար: Գիտէք թէ որչափ բարկացաւ հսկան տեսնելով որ աղայ էր իւր ախոյեանը, և ի՞նչ սպառնալիք բրաւ Դաւիթ. բայց Դաւիթ վազեց քար մը առաւ և պարտով նետեց: Քարը գնաց մտաւ հսկային ճակատը և կործանեց զնա անզգայ թաւաղորդ:

Ոմանց անհաւատալի կը թուի թէ Դաւիթ կրնար քարով մեռցունել հսկան. մանաւանդկան յիմար երիտասարդներ որ չեն ուզեր հա-

ւատալ Աստուածաշունչին այս պատմութեան: Բայց Դաւիթ ստուգիւ մեռցուց հսկան. և կը յուսամ թէ դուք այնչափ դիւրահաւան չէք որ ունին զնէք այնպիսեաց խօսքին: Նաև մեր օրերը կան հսկաներ երկրի վրայ: Եւ Աստուած կ'ուզէ որ ամէնքս կռուինք անոնց դէմ: Այս հսկաներն յաղթանդամ մարմին ունեցող մարդիկ չեն, այլ բարոյական հսկաներ են. ըսել կ'ուզեմ՝ տեսակ տեսակ Մեծ Մեղքեմ, որ իրաւամբ կրնան կոչուիլ հսկայ:

Պիտի խօսիմ հինգ հսկաներու վրայ, որոց դէմ ամէնքս ջանալու ենք պատերազմիլ: Ասոնցմէ մին մենէ բաւական հեռու է, բայց միւսները մեղի շատ մօտ են: Մտիկ բրէք որ ըսեմ թէ ով են այս հսկաները և ինչպէս պարտինք կռուիլ անոնց դէմ:

ՀՍԿԱՅ ՀԵԹԱՆՈՍՈՒԹԻՒՆ

Այս հսկան հոս չի գտնուիր: Կը գտնուի այն երկիրներ ուր Աւետարան մտած չէ: Հեթանոսութեան ամրոցները կը գտնուին Ափրիկէ, Հնդկաստան, Չին և Ովկիանոսի կղզիներուն մէջ: Այս հսկան ունի այնչափ զլուխ որ գծուարին է մեզ համբել զանոնք: Այս գլուխներէն մին կը կոչուի ճրկրոնաթ, միւսը կը կոչուի Պրահմա, միւսը՝ Պուտտա,

և կան ուրիշ շատեր ասոնց նման անուններով։ Այս պատկերն է կուռքի մը պատկերը, և կը ցուցնէ թէ մարդիկ ինչ անհեղեղ և այլանդակ բաներ կը պաշտէին։

Հեթանոսութիւնը շատ զօրաւոր և շատ անգութ հսկայ է։ «Ճամբորդութիւն» կոչուած զուարճալի գիրքին մէջ կը կարդանք հսկայի մը վրայ որոյ անունն էր Յուսահատութիւն. և տէր էր Միփոյ Երկբայութեան՝ կոչուած

բերդին։ Այս հսկան երկնային քաղաքին ճամբորդները կը բռնէր, երբ անոնք ասոր երկիրնէն կը կոխէին։ Երբ զանոնք կը բռնէր, կ'սքսուէր զանոնք, մութ բանտի մէջ կը դնէր և իւր մեծ բրով սաստիկ կը ծեծէր զանոնք և այնպէս չարաչար կը վարուէր անոնց հետ, որ անոնցմէ շատերը կը ստիպուէին զիրենք սպաննել։ Անհնարին զօրաւոր և անգութ էր այս հսկան։ Արդ, Հեթանոսութիւնը որոյ վրայ կը խօսիմ՝ ճիշդ ասոր նման է։

Այս հսկան զօրաւոր է, և այնչափ զօ-

րաւոր, որ վեց հարիւր միլիոն մարդ իւր բանտերուն մէջ կը պահէ միշտ։ Անոնք ձեռքով ոտքով կապուած են. չեն կրնար դուրս ելլել, մինչև որ Յիսուսի բարեկամներն հսկային վրայ երթան և դուրս հանել տան զանոնք։

Նաև շատ անգութ է։ Անոր երկիրներուն մէջ տեղ տեղ եղած բաներէն կը տեսնուի թէ որչափ անգութ է նա։ Գնա Հնդկաստան, հոն է Ճըրլոնաթ, այս հսկային գլուխներէն մին։ Այս կուռքը մեծ և ծանր կուռքի վրայ դրուած կը պահուի։ Տարւոյն մէջ Ժամանակ Ժամանակ Հնդիկք իրենց տօնախմբութեանց օրերը կը հանեն այս կուռքը դուրս։ Հարիւրաւոր մարդիկ չուանէն կը բռնեն և կուռքը կը քաշեն. և մինչ կուռքը կ'երթայ, բազմութիւնք արանց և կանանց կը նետուին կուռքին տուջև, որոյ անիւներն անոնց վրայէն անցնելով կը ճմլեն զանոնք։ Այս կուռքին մեհենին առջև կողմը մըլոններով հեռու այս կերպով մեռնող թշուառներու ոսկրներով լեցուն է։

Ուրիշ տեղեր այս մեծ հսկան իւր թշուառ բանտարդերոց մարմնոյն երկաթէ կարթեր (ճանկեր) անցունել կուտայ։ Անոնք իրենց կռնակին կ'անցունեն կարթը, և այնպէս իրենց բոլոր մարմնոյն ծանրութեամբ օդին մէջ կախուած կ'որորուին։

Ուրիշ տեղեր այս հսկան իւր ողորմելի

բանտարդեալներուն անմեղ զաւկներէն շատերը ծնածնուն պէս մեռցունել կու տայ : Երբեմն անոնց ծնողքը գետինը փոս կը փորեն և իրենց զաւակը ողջ ողջ կը թաղեն հոն : Երբեմն կը նետեն

գետը ուր կը հեղձնուն տըղայք , կամ կերակուր կ'ըլլան կոկորդիլոսաց : Գոնգէս գետին մէջ կան տեղեր , ուր կոկորդիլոսները գրեթէ միշտ սիրելի

մանկիկներով կը կերակրուին . անոնց անդուծ մայրերը զանոնք գետը կը նետեն և այս դաշնները զանոնք ողջ ողջ կը կլլեն :

Հարաւային ծովու կղզիներուն մէջ բոլոր ծնած աղայոց չորսէն երեքը կը սպանուէին :

Հնդկաստանի ժողովրդոց մէկ ցեղին մէջ ուր արանց թիւն էր 12,000՝ միայն 30 կանայք կը գտնուէին : Աղջիկ տղայոց մեծ մասն իրենց մանկութեան ատեն սպանուած էին :

Փէքին քաղաքին մէջ ամէն գիշեր շատ մանուկ տղայք փողոցները կը նետուին : Ասոնք երբեմն փար լինալով իսկոյն կը մեռնին , երբեմն մինչև առաւօտ ողջ կը մնան և տաղ-

նապալից ձայներ կը հանեն : Առաւօտուն քաղաքին ոտտիկանները կ'ելլեն կը ժողովեն զանոնք և ամէնքը փոսի մը մէջ լեցունելով կը թաղեն :

Ափրիկէի մէջ երբեմն տղայք ողջ ողջ կ'այրուին : Հնդկաստանի մէջ երբեմն տարուելով կը թողուին անտառը , ուր կ'ըլլան սովամահ և կամ կերակուր չնագայլից և գիշատիչ թռչնոց : Նաև հարաւային ծովու կղզեաց բնակիչք կը խեղդէին իրենց զաւկները :

Արդ ինչ ընելու ենք այս անդուծ հսկային . կուտելու ենք անոր հետ , ինչպէս Դաւիթ կուտեցաւ Գողիաթու հետ : Բայց ինչպէս կրնանք ընել զայս . այնպէս՝ ինչպէս Երաւ Դաւիթ : Դաւիթ հեղեղատէն քանի մը քար ընտրեց և պարսով նետեց զարկաւ հսկային ճակատին : Աստուածաշունչին ճշմարտութիւնները պիտի դորձածենք այս հսկային դէմ . երբ այս ճշմարտութիւններով կը զարնենք անոր գլխուն , Գողիաթու պէս երեսի վրայ գետինը կ'իյնայ հսկան :

Չինացի կռապաշտ մը կար որ Քրիստոնեայ եղաւ : Օր մը այս մարդը իւր հայրենակիցներուն տետրակներ բաժնեց : Անոնք առին տետրակները , Չինաստանի ներսի կողմերը գացին , և կարգացին : Այս տետրակներուն ընթերցմամբ շատ քաղաքներու և գիւղերու ժողովուրդք թողուցին կռապաշտութիւնը :

Կռապաշտութիւնն այսպէս բնաջինջ եղաւ Սանաուիչ կղզիներուն, Նոր Զելանտայի կղզեայ և Ֆիճի կղզիներուն մէջ: Երբ առաջելական գործին համար նուէրներ կու տանք, ճշմարտութեան քարերը հեթանոսութեան հակային գլխուն նետելու կ'օգնենք: Էւ Աստուած պիտի օգնէ մեզ և անոնց որ այս մեծ և անդուծ հակային դէմ կը պատերազմին: Ուրեմն յառաջ երթանք քաջութեամբ, և պիտի յաջողինք, քանզի Աստուած խոստացած է որ այս հսկան վերջապէս պիտի սատակի:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀՍԿԱՅ

Այժմ պիտի խօսիմ ՀՍԿԱՅ ԱՆՁՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ վրայ: Բայց յիշեցէք որ մարմին և արին ունեցող հսկաներու վրայ չէ խօսքս, այլ բարոյական հսկաներու վրայ որ խորհուրդ և զգացում են:

Հսկայ Անձնասիրութիւնը շատ ազեղ երեւոյթ ունեցող հրէշ է: Եթէ անոր պատկերն առնելու կարող ըլլայինք, քան զամենայն ազեղ ազեղագոյն պիտի գտնէինք դայն: Աստուած տալով մեզ երկու աչք, երկու աշտ, երկու ձեռք և երկու ոտք, ուղած է իմացունել մեզ թէ, ոչ միայն մեզի համար,

այլ և ուրիշներուն համար տեսնելու, լսելու, գործելու և քարելու ենք: Բայց Աստուած միմիայն բերան տուած է մեզ, քանզի միայն մեզի համար պիտի ուտենք, և ոչ թէ ուրիշներուն համար: Անձնասիրութեան հսկան իրեն համար միայն կը տեսնէ. կը լսէ և կը գործէ իրեն՝ ոչ թէ ուրիշի համար:

Ճիշտ պատկերը եթէ կ'ուզէք, պիտի տեսնէք մէկ աչքով, մէկ ականջով, մէկ ձեռքով հրէշ մը, որոյ միւս աչքը, ականջը, բազուկը, քաջուած և չորցած են չգործածուելուն համար: Այս հսկային գործն է մարդիկ բռնել և իւր Ամբոցը տանել:

Եթէ անոնք հոն երկար ատեն կենան, կ'ըլան անոր պէս, այսինքն կը սովորին միայն իրենց անձը սիրել և ոչ ուրիշը. կը խորհին և կը հոգան զիրենք միայն և ոչ ուրիշը: Բայց այս հսկան մարմնատ որ կերպարանօք չերևիր. ինչպէս ուրեմն պիտի գիտնանք թէ եկած է և մեզ գերի ընել կ'ուզէ: Ըսեմ ձեզ:

Եթէ կը տեսնէք որ առեւի ձեր անձին վրայ կը խորհիք քան այլոց վրայ, գիտցէք որ այս հսկան ձեր ետեւէն ինկած է: Եթէ կը տեսնէք տղայ մը կամ աղջիկ մը որ, երբ սենեակ մը կը մտնէ, կ'երթայ կրնտի լուսադոյն տեղը, մինչ քան զնա երիցագոյններ կան հոն. եթէ կը տեսնէք որ խնձորին մեծը և գեղեցիկն իրեն համար կ'առնու, գիտցէք որ հսկայ

Անձնասիրութիւնը իւր շղթաներով կապելու
կը ջանայ զնա . և եթէ այն տղան հոգ չտա-
նի , չուտով դերի կ'ըլլայ հսկային :

Արդ , այս հսկային դէմ ևս կռուելու ենք ,
բայց ի՞նչպէս : Ոչ թէ հեռուն կայնելով և
քարեր նետելով անոր , ինչպէս որ պարտինք
ընել հեթանոսութեան հսկային , այլ ասոր դէմ
չատմօտէն կռուելու ենք : ԱՆՁՆՈՒՐԱՅՈՒԹԵԱՄԲ
պիտի յաղթենք այս հսկային : Պ սրզեմ խօսքս :

Երկու փոքր տղայք կային , Յակոբոս և Յով-
հաննէս անուն : Օր մը երբ ասոնք դպրոց
կ'երթային , անոնց հայրը մէյմէկ քսաննոց
տուաւ անոնց : Քիչ մը երթալէն ետքը , Յա-
կոբոս ըսաւ Յովհաննէս . “ ի՞նչ պիտի գնես
այս ստակով : “ Դեռ խորհած չեմ , ” պատաս-
խանեց Յովհաննէս , “ դուն ի՞նչ պիտի գնես : ”
— “ Քեզի ըսեմ ինչպիտի գնեմ : Գիտես որ մեր
մայրն հիւանդ է . կարծեմ շատ հաճելի պի-
տի ըլլայ անոր , եթէ անոր համար գեղեցիկ
նարինջ մը գնեմ : ” “ Ինչ որ կ'ուզես կրնաս
ընել , ” ըսաւ Յովհաննէս , “ բայց ես բան մը
պիտի գնեմ ինձի համար : Հայրս այս ստա-
կը տուաւ ինծի որ գնեմ ինչ որ կ'ախորժիմ :
Եթէ մայրս նարինջ կ'ուզէ , ստակ ունի ,
կրնայ գնել տալ : ”

“ Գիտեմ , ” ըսաւ Յակոբոս , “ բայց երբ իմ
ստակովս անոր նարինջ մը գնեմ , շատ երջա-
նիկ պիտի ըլլամ : ” Յովհաննէս գնաց շաքա-

րենի գնեց . իսկ Յակոբոս նարինջ մը գնեց :
Երբ կէս օրին տուն եկան , Յակոբոս գնաց
մօրը սենեակը և ըսաւ . “ Մայր , քեզի նա-
րինջ մը բերի : ”

— “ Ո՛ր դասը նարինջը , տղաս . ես առ-
տուրնէ ի վեր նարինջի մը կը փափաքէի , և
այս շատ գեղեցիկ է : ”

“ Հայրս ստակ տուաւ և գնեցի , ” ըսաւ
տղան :

Մայրն անոր պարանոցին վրայ ինկաւ , համ-
բուրեց զնա և ըսաւ , “ Սիրելի որդեակ , շատ
ուրախ եմ . քեզի համար ծախք չուզեցիր ը-
նել , անձդ ուրացար որ ինծի համար նարինջ
գնես : Դարձեալ կ'ըսեմ , ուրախ եմ որ այս
անձնուրացութիւնն րբիւր : ”

Ահաւասիկ հսկայ Անձնասիրութիւնը որ այս
երկու տղայք բռնել ուզեց . Յակոբոս քա-
ջութեամբ կռուեցաւ անոր դէմ ԱՆՁՆՈՒՐԱ-
ՅՈՒԹԻՒՆ ընելով : Յովհաննէս չուզեց անձնու-
րացութիւն ընել և հսկան իւր շղթային մէկ
օղակն անցուց անոր վրիդ : Այս հսկան մեր
վրայ ևս միշտ յարձակումներ կ'ընէ : Անձնու-
րացութեամբ միայն կրնանք յաղթել անոր :

ԵՐՐՈՐԴ ՀՍԿԱՅ

Երրորդ հսկան որոյ վրայ կ'ուզեմ խօսիլ
ԱԳԱՀՈՒԹԻՒՆՆ է : Այս հսկան է հզօր և յաղթ-

անդամ, բայց շատ կծծի և խստասիրտ։ Երբ մարդուն սիրտը քար կը կտրի կամ ոսկրի պէս կը կարծրանայ մարդը կը մեռնի . բայց զարմանալի է որ հսկայ ազահու թխնը որոյ սիրտը քարոտցած է՝ ողջ կը մնայ . և ոչ միայն ողջ կը մնայ , այլ և զօրաւոր և գործունեայ է։ Մնոր ամբողջ շատ մեծ է և միշտ բանտարկեալներով լեցուն։ Ով որ անգամ մը անոր շղթաներով կը կապուի՝ շատ դժուարաւ կրնայ ազատիլ։ Աղքատներն իւր դուռնէն կը փնտէ։ Եթէ մուրացկան մը ձմեռուան ցուրտէն դողդալով գայ անոր քով , նա իւր գրպանն ամուր կը բռնէ որ չըլլայ թէ տաճնոց մը դուռն հանէ։ Կը լսէ որ աղքատ այրիք և որբք սոսիէ և ցուրտէ կը մեռնին , բայց փոյթ չընեն . կաթիլ մը արտասուք չի թափեր , և ոչ փոքր բան մը կու տայ անոնց ի նպաստ։ Սիրտը քարի պէս կարծր է և սառի պէս պաղ։ Քան զամենայն ինչ աւելի կը սիրէ ստակը։ Կ'ուզէ շահիլ որչափ կարող է , և պահել ինչ որ կը շահի։ Իւր անունէն ամէնայնով ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ անունը կու տայ իրեն։ Բայց շատ սխալ է . խնայողութիւնն ուրիշ է . խնայողութիւնը բարի է և հաւատարիմ։ Գիտեմ , շատ մարդիկ կը կարծեն թէ ազահու թխն և խնայողութիւն իրարու շատ կը նմանին , բայց այնպէս չէ։ Մեր հսկային բուն անունն այս չէ . անոր բուն անունն է ԱԳԱՀՈՒԹԻՒՆ։ Բայց ինչ

պէս կրնանք գիտնալ թէ այս հսկան երբ կը ջանայ զմարդիկ իրեն գերի ընել։ Շատ գիտաւ կրնանք գիտնալ։ Երբ կը տեսնենք թէ մարդ մը կ'սկսի յանշափս սիրել ստակը , երբ միշտ իւր քսակը շատ ամուր կը կապէ և չուզեր բանալ զայն , և եթէ բանի մը համար ստակ հաւաքելու ջանք կ'ըլլայ , կը դանդաւոր , քանզի տալու յօժար չէ , և երբ քիչ մը ստակ կու տայ , երեսն այնպէս կը կախէ , որ կարծես թէ ակուայ կը հանես բերնէն , երբ , կ'ըսեմ , այս բաները կը տեսնես մարդու մը վրայ , գիտցիր որ այն մարդը հսկայ ազահու թխնէն բռնուած է։ Սիրելի աղայք , այս հսկային դէմ քաջութեամբ կռուեցէք։ Եթէ հարցունէք թէ ի՞նչ կերպով կռուելու էք , կը պատասխանեմ . ՏԱՆՍՈՐՎԵԼՈՎ։ Տալը մանաւանդ շատ զգուշի է այս հսկային . անոր զգացումներուն շատ կը դաչի։ Այս հսկան բնաւ չի կրնար իւր շղթային մէկ օղակն անցունել այն մարդուն որ Աստուծոյ համար առատութեամբ տալ սովոր է։

Ձեզի պատմեմ կռիւ մը որ եղաւ ժամանակաւ այս հսկային և մարդու մը մէջ։ Այս անձը եկեղեցոյ սարկաւաղէր , և մինչ դեռ նորոգեալ քրիստոնեայ չէր , տարիներով այս հսկային շղթաներով կապուած գերի էր , և մեծ դժուարութեամբ ազատեց զինք անոր շղթաներէն։ Երբեմն կը յաղթէր , բայց շատ

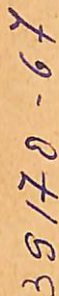
անդամ հսկան էր յաջող : Վերջապէս անդամ մը
այնպիսի մեծ յաղթութիւն մը տարաւ հսկային
վրայ , որ այնուհետեւ այլ ևս նեղութիւն չկրեց :
Յաղթութիւնը եղաւ այսպէս : Եկեղեցւոյն մէջ
որոյ կը վերաբերէր սարկաւազը՝ յարդի և բարի
մարդ մը կար որ շատ աղքատ էր , բայց կով
մը ունենալով , անով կը հայթայթէր իւր ըն-
տանեաց ապրուստին մեծ մասը : Դժբախ-
տութեամբ կովը մեռաւ և աղքատ մարդը
մեծ կարօտութեան մէջ ինկաւ : Գնաց սար-
կաւազին պատմեց իւր նեղութիւնը , և սար-
կաւազն անոր ուրիշ կով մը գնելու համար
հանգանակութիւն մը բացաւ , և նախ իւր
անունը դրաւ հինգ մէծիտիյէ գրուելով : Երբ
հսկայ Ազահութիւնն այս ստակին վճարումը
տեսաւ , սաստիկ բարկացաւ և գոչեց ըսելով .
« Մեղք ստակին զոր կը վաճառես այսպէս : Նախ
քու տունդ հողա . ի՞նչ իրաւունք ունիս քու
տղոցդ բերնէն հացը կտրել և ուրիշներուն
տալ . այս ընթացքով վերջապէս պիտի ըլլաս
աղքատ մուրացիկ , թշուառ և մերկ : » Սար-
կաւազը պատրեցաւ այս խօսքէն , գնաց
աղքատ մարդուն և ըսաւ հինգ մէծիտիէն
եւ տալ : Թշուառ մարդուն սիրտը կտրե-
ցաւ , բայց ստակը ետ տուաւ : Սարկաւազը
վայրկեան մը կանկ առաւ , որպէս թէ ինչ
ընելը չէր գիտեր : Վերջապէս ըսաւ աղքատ
մարդուն . « Եղբայր , իմ հին մարդս զիս շատ

նեղեց քեզի այսչափ ստակ տալու համար ,
բայց ես հիմա այնպիսի հարուած մը պիտի
տամ անոր , որ այլ ևս տեղէն չշարժի : » Այս
ըսելով տասը մէծիտիյէի ստորագրութիւն մը
տուաւ անոր և ըսաւ . « Հին մարդ , ահա
հնդին տեղ տասը տուի , և եթէ աւելի
խօսք ընես , փոխանակ տասին ՔՍԱՆ պիտի
տամ : » Արդարեւ սաստիկ հարուած էր այս
հսկային , որ շնչապառ գետին ինկաւ : Ա-
զահութեան հսկային յաղթելու կերպն այս
է . ՏԱՆՍՈՐՎԻԼ :

ՉՈՐՐՈՐԴ ՀՍԿԱՅ

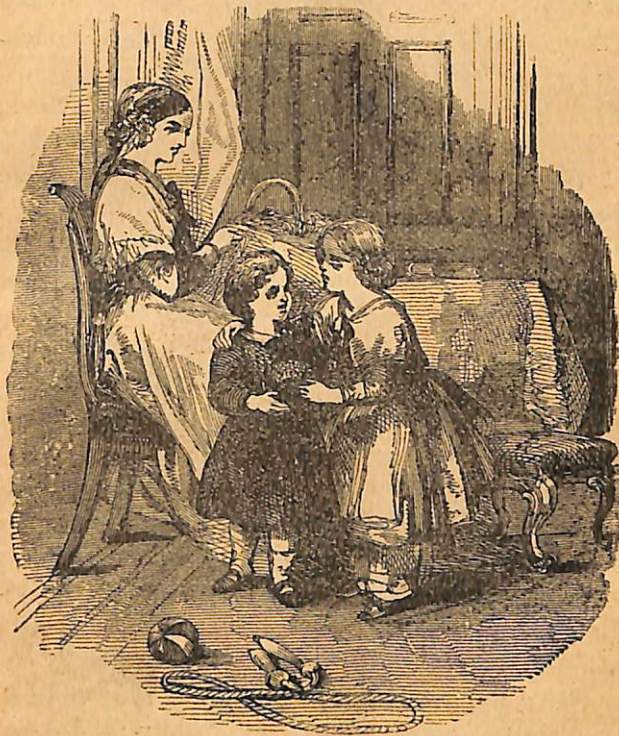
Չորրորդ հսկան է ԲԱՐԿՈՒԹԻԻՆ : Այս հրա-
կան միւսներուն պէս մեծ կամ զօրաւոր չէ ,
բայց շատ տղեղ է : Տղայք աւելի ստէպ կը
բռնուին ասկէ քան միւս հսկաներէն , թէ-
պէտ չափահասը ևս աղատ չեն անկէ : Միշտ
խոժոռ նայելուն համար անոր ճակատը կնճռած
է : Երբեմն աչուրները լայն կը կարմիրն ,
երբեմն բարկութեամբ լեցուած կրակ կը
դառնան : Ընդհանրապէս տղայոց սենեակնե-
րը շատ կը պտտի այս հսկան , և սպասելով
առիթ կը փնտռէ որ որսայ զանոնք : Չեղի-
քանի մը նշաններ տամ որով կրնաք գիտ-
նալ թէ այս հսկան տղայ կամ աղջիկ մը երբ

իրեն գերի ընելու կ'աշխատի, որպէս զի զանոնք ևս իրեն պէս ագեղ և զղուելի ընէ :

Ընդհանրապէս երբ տղու մը կը հրամայուի ընել բան մը զոր չի սիրեր, հսկան կը մօտե- նայ տղուն: Տղան կը սկսի խօժող նայիլ զայ- րադին դիմօք, ձեռուրները շարժել ուժդին, ոտուրները գետինը դարնել իբր թէ նեղ կօ- չիկ կը հագնի, և եթէ նստի, ոտուրները կ'ե- րերցնէ և կը զարնէ ասդին անդին: Եթէ ձեռ- քը գիրք կայ, կը նետէ. երբեմն խուլ և համը կը ձևանայ, բերնէն բառ չի հաներ, չի խօ- սիր, և կամ կը խօսի, բայց գազանի պէս պոռալով, այնպէս որ խօսքը հազիւ կը հաս- կըցուի: Երբ այս նշանները կը տեսնէք տղու մը

վրայ, դիտցէ՛ք որ այս այլանդակ հսկան կը պատիւի և ետեւէ է դերի ըննել տղան: Եթէ քաջութեամբ չկուռիք անոր դէմ, իւր շղթանէ լուր կը կապէ դէնդ և դերի կ'ընէ:

Երկու քոյրեր կային որ միշտ խաղաղու-
թեամբ կը բնակէին իրարու հետ : Հսկայ

բարկութիւնը երբէք չէր կրցած զանոնք բռնել : Անոնք բնաւ իրարու կծու խօսք ըսած չէին . ինչ որ ընէին , ո՛ր որ բլլային , միշտ հեղ և համբոյր էին : «Գուք բնաւ չէք կռուիր ,» ըսաւ օր մը տիկին մը որ անոնց տունը այցելութեան եկած էր : «Ի՞նչ է պատահաւոր որ երկուքդ միշտ այսպէս ուրախ էք :» Մեծ քոյրը պատասխանեց , «Կարծեմ պատահաւոր այս է , որ ես Մարիամու կը դիմանիմ , և Մարիամ ինձի :» Ահա այս է որ բարկութեան հսկան հեռու կը պահէ : Բայց տես ո՞րչափ տարբեր էին ուրիշ երկու քոյրեր : Անոնց մայրն օր մը ձայն մը լսեց , և երթալով անոնց սենեակն , ըսաւ . «Աննա , ի՞նչ կայ :» «Տիրուհի չուղեր թողուլ որ իւր դռն տակն առնեմ ,» ըսաւ Աննա : «Աննա չուղեց դպրոցն էինք ,» ըսաւ Տիրուհի , «և ես հիմա իմ գնտակս չեմ տար անոր :» «Վա՛յ , վա՛յ . քոյրեր այսպէս վարուելու են իրարու հետ ,» ըսաւ մայրը : «Գրիշա կը կորսնցնէ ,» ըսաւ Աննա քթին տակէն , «անոր համար չեմ տար անոր :» «Գնտակս կը կորսնցնէ ,» պատասխանեց Մարիամ , «անոր համար չեմ թողուր որ առնէ :»

Աւա՛ղ , բարկութեան հսկան բռնած էր այս երկու աղջիկները որ չէին գիտեր թէ ինչպէս յաղթելու էին անոր : Թերեւս հարցունէք . ի՞նչպէս կրնանք յաղթել այս հսկա-

յին . կը պատասխանեմ . ՅԻՍՈՒՍԻ ՆՄԱՆԵԼ ԶԱՆԱԼՈՎ : Յիսուս հեղ և քաղցր էր : Յիսուս երբէք կծու խօսք չըսաւ մարդու , երբէք անվայել գործ չըրաւ : Եթէ Յիսուսի նման ըլլալ ջանանք , այս հսկային ձեռքը բնաւ դերի չենք բլլար : Երբ խիստ խօսքեր՝ կամ անվայել բաներ ընելու կը փորձուիս , հարցուր դուն քեզի . Յիսուս ի՞նչ պիտի ընէր եթէ իմ տեղս ըլլար : Աս կերպով միշտ կալող կ'ըլլաս յաղթել այս հսկային :

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՀՍԿԱՅ

Վերջին հսկան որոյ վրայ կ'ուզեմ խօսիլ՝ ՀՍԿԱՅ ԱՐԲԵՅՈՒԹԻՒՆ Է : Ասոր վրայ խօսիլ ետքը թողուցի , քանզի չարագոյն հսկայն այս թողուլ ինձի որ իւր գրիշն առնէի , երբ է , ինչպէս որ դուք խօս պիտի վկայէք , երբ լսէք ինչ որ պիտի պատմեմ անոր վրայ :

Շատ ազեղ երեւոյթ ունի այս հսկան . աղելութեան և այլանդակութեան ճիւղ է : Ինք շատ ազտեղի է . հանդերձներն հին են , յետ խով ծածկուած , և երեւոյթը զգուելի և դարձելի է : Յաճախ կոխներու մէջ կը գտնուի , ուստի երեսները միշտ ուռած և պատռաւած են : Շատ անօրէն է . Աստուծոյ բոլոր պատու իրանները կը կտորէ , եթէ այս հսկան չըլլար , այնչափ

ստիկաններ , բանտեր , կախաղաններ հարկաւոր չէին : Ուր որ կ'երթայ այս հսկան ,

կռիւ , յիշոյք , և ամէն տեսակ չարութիւն

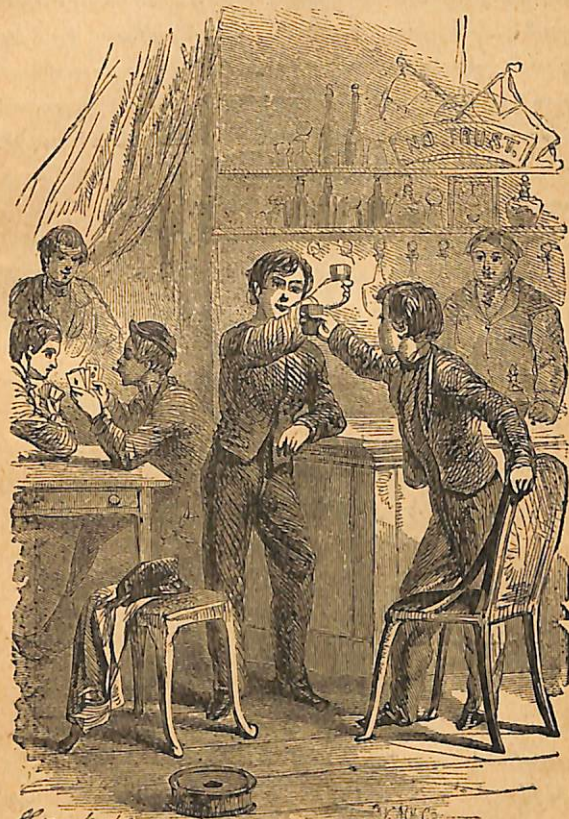
կ'ըլլան : Անոր իշխանութեան տակ զրուհուող մարդը իւր կնոջ և զաւկներուն հետ խտաիւ կը վարուի , կարասիներ կը կտորրատէ , հանդերձներ կը սլաւառէ , և ընտանեկան երջանկութիւնը բոլորովին կ'աւրէ : Թէև այս հսկան քանի մը հազար տարուան է , փոխանակ ծերանալու և տկարանալու՝ ամէն տարի երթալով կ'ըլլայ զօրաւոր և առողջ : Մեր երկրին մէջ հազարաւորներ և բիւրաւորներ անոր չղթաներովն ամուր կապուած են : Ո՛հ , ի՛նչ տխուր է անոր բանտերուն տեսարանը : Ամէն կարգէ մարդիկ բռնուած և բանտարկուած են . անոնց մէջ կան հարուստներ և ազքատներ , գործաւորներ և վաճառականներ , դատաւորներ , բժիշկներ և եկեղեցականներ , արք և կանայք , տղայք անդամ բռնուած և բանտարկուած են : Անոր իշխանութեան տակ իմաստնազոյն , հանճարեղազոյն և գեղեցկազոյն մարդիկ անդամ կը գանաւին : Ամէն տարի անոր բանտերէն հազարաւոր զերիներ մեռած դուրս կը հանուին արբեցողաց դերեղմանը թաղուելու : Ի՛նչ սոսկալի է այս հրէշը :

Պատմութեան մէջ կը կարդանք որ շատ տարիներ առաջ , երբ Յոյնը աշխարհիս առաջին աղոյն էին , մեծ ճիւղ մը կար որ շատ նեղութիւն կու տար երկրին մէկ մասին : Այս ճիւղը կը պահանջէր որ ամէն տարի եօթը մանչ

և եօթն աղջիկ տրուէին իրեն: Երբ կը տար-
ուէին այս աղայք, ճիւղը կ'ուտէր զանոնք:
Ի՞նչ տխուր էր այն տեսարանը, երբ այս ու-
ղորմելի աղայք զրկելու ժամանակը կու գար:
Մնողք կու լային, բարեկամք և աղցականք
կ'ողբային երբ սև առագաստներով մեծ նաւը
կ'առնէր զանոնք և ճիւղին կը տանէր: Չար-
հուրելի էր այն մարդոց ամէն տարի իրենց
զաւկներէն ՏԱՍՆԵՒՉՈՐՍ աղայ ի կ'ըստ մատ-
նեն այս կերպով: Բայց արբեցումեան այս
տախտի հսկային քով ի՞նչ էր այն ճիւղը:
Այս հսկան ամէն տարի հազարաւոր և բիւ-
րաւոր մարդիկ, կանայք և աղայք կ'առնէ
և կը կլէ:

Մեծ գործ է այսչափ մարդիկ բռնել և գերի ը-
նել: Բայց հսկան շատ որոգայթներ և թակարթ-
ներ կը լարէ այսչափ մարդիկ բռնելու: Երբեմն
իւր որոգայթը կը լարէ հսկան ընկերական ե-
րեկոյթի մէջ: Հոն հաճելի ընկերներ ժողովու-
մն: Կերակրոյ ատեն գինին կը լեցուի: Կ'առա-
ջարկեն երիտասարդի մը որ քիչ մը խմէ, նա
չուզեր խմել. կը ստիպեն որ այս ինչ բարեկա-
մին կենացը խմէ: Քիչ մը կը խորհի երիտա-
սարդը, չուզեր իւր բարեկամը վշտացնել,
ուստի կ'առնէ գաւաթը և կը խմէ: Ետքը
գաւաթ մ'ալ, դարձեալ գաւաթ մը, վեր-
ջապէս կ'արբենայ: Այսպէս երիտասարդը կը
վարժուի խմել, և կամաց կամաց այնպէս

կ'ըլլայ որ ասանց խմելու չի կրնար կենալ:
Քինեատունները և բոլոր այն տեղերը ուր կ'եր-

Խան մարդիկ ոգելից բնակէր խմելու, որո-

գայթ են այն հսկայէն լարուած : Ինչպէս ողոր-
մելի ճանճը սարգին ոստայնին մէջ կ'երթայ
կը բռնուի , նոյնպէս այս որոգայթներուն մէջ
մարդիկ կ'երթան և խմել կը սորվին : Եւ երբ
անգամ մը այս ունակութիւնը կը ստանան ,
կ'ըլլան գերի այն հսկային : Հոկան իւր ան-
գութ շղթային առաջ մէկ օղակը կ'անցունէ ,
ետքը ձեռքը և ոտքը կը կապէ և մարդը
գէպ'ի կործանում կը գրկէ :

Ասանք են անոր մարդ որսալու ճամբանե-
րէն ոմանք : Յանկարծ չի յարձակիր , մէ-
կէն գերի չի տանիր , այլ տակաւ գերի կ'ը-
նէ : Ինչպէս երբ Պաա մարդ մը կամ անա-

սուն մը կը բռնէ , իւր մարմինն անոնց վրայ
հետզհետէ կը փաթթէ , մինչև այնչափ կը
փաթթուի , որ անոնք չեն կրնար այլևս շար-
ժիլ : Այս հսկան ևս կամայ կամուց կը փաթ-
թուի , մինչև որ մարդիկ կատարեւապէս իւր

իշխանութեան տակ կ'առնէ : Երբ մարդուն
անգամ մը կ'իխէ , այն մարդուն ամէն գոր-
ծը կը սկսի ձախողիլ : Մարդը կ'ըլլայ անհող ,
ստակ չաւ կը վտանէ : Իւր ընտանեաց սպ-
րուստին ստակը ըմպեալ կու տայ : Կ'ըլ-
լայ անգութ և խտասիրտ , բարկացող և
կատաղի , և այսպէս անոր ազնուագոյն զգա-
ցումները բոլորովին կը մարին : Առաքինու-
թեան ճամբէն ետ կը քաշուի և մարդկեան
ճամբան կը բռնէ : Թշուառութիւն , աղքա-
տութիւն , խայտառակութիւն և կարօտու-
թիւն կ'ըլլան անոր բաժինը բոլոր կենացը մէջ :
Յետ մահուան անոր վրայ պիտի կատարուի
Աւետարանին վճիռը , թէ “Գինովները Աս-
տուծոյ թագաւորութիւնը պիտի չժառան-
գեն :” Ահա այսպիսի զարհուրելի հսկայ է
արբեցութիւնը : Ինչպէս պիտի կու ինք այս
հսկային հետ և ինչո՞ւ համար պիտի կու ինք :
Պիտի կու ինք ոչ թէ անոր բանաբերը երթա-
լով և անոր բանաւարկեալները դուրս հանե-
լու ջանալով : Անտարակցս այս կերպով ևս
կու ելու ենք , եթէ կրնանք : Բայց իմ խօս-
քըս այն տեսակ կու ոյ վրայ է զոր զինուորք
կը կոչեն պահպանողական , այսինքն ջանալ
մենէ հեռու պահել զնա , այնպէս որ կարող
չըլլայ մեղ որսալ : Այս զգուշութեան ճամ-
բան ԼՈՎ ԶՈՒՐ ԽՄԵԼՆ Է : Կրնայ մարդ խմել
նաև կաթ , չայ կամ սուրճ : Եթէ միայն ա-

անք ըլլան մեր ըմպելիները , հսկան չի կրնար մօտենալ մեզ :

Ոմանք կ'ըսեն թէ քիչ մը խմել փստ չընեն : Տեսնենք թէ այսպէս է : Դիցուք թէ լեռնէն վար մեծ քար մը կ'ուզես գլորել , քովդ կայնողներէն մին կը դդուչացունէ դքեզ ըսելով . « Գուցէ վարէն անցնող մարդու մը գլխուն զարնէ քարը , և մեռցունէ մարդը » . և դուն պատասխանես . « Ոչ , ոչ . ես քիչ մը տեղ միայն պիտի գլորցունեմ քարը , որ մարդու փստ չտայ » : Բայց միթէ կրնաս կայնցնել քարը երբ որ կ'ուզես . ո՛չ ապաքէն քարը բնաւ չարժման մէջ չդնենք է ապահովագոյն : Եթէ կը սկսինք անգամ մը ուղելից ըմպելի գործածել , թէ և քիչ , դժուարին կ'ըլլայ դադրեցնել , և խըմելը կ'ըլլայ մեզի ունակութիւն , զոր թողուլ այնուհետեւ անհնար է : Այսպիսի վտանգ չկայ , մինչ կը խմենք լոկ ջուր :

Հին առասպելաց մէջ կը կարդանք յուռութներու (թրըսըմ) վրայ : Մնապաշտ մարդիկ կը կարծէին թէ վրան յուռութ կրող մարդը թրչնամիէն պաշտպանուելու զօրութիւն կը ստանար , և ոչ ոք կրնար փստ հասցնել անոր : Ահա պարզ ջուրը մեզի համար յուռութ է : Արեւելոթեան հսկան չի կրնար մեզ որսալ ցորչափ ջուր է միայն մեր ըմպելին :

Չորս պատճառներ կան թէ ինչու համար կուտելու ենք արեւելոթեան հսկային դէմ :

ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏՃԱՌ

Առաջին պատճառն այս է . Աստուած ԶՈՎ ԶՈՒՐ տուած է մեզ խմելու : Երբ Աստուած ստեղծեց մեր նախածնողները , դրաւ զանոնք Եդեմի պարտէզին մէջ : Եդէմ գեղեցիկ պարտէզ էր ուր « Տէր Աստուած գեանէն տեսնելու հաճելի և ուտելու աղէկ ամէն ծառք բուսուց : Եւ պարտէզը ջրելու համար Եդեմէն գետ մը կ'երլէր ու անկէ չորս գլխու կը բաժնուէր » : Ո՛րչափ գեղեցիկ էր այս պարտէզը . հոն կաշին զուարճալի բլուրներ , տափարակ դաշտեր , հովանաւոր ծառաստաններ , խոտաւեա մարգագետիններ , չքեղ ծառեր , սիրուն գետեղեր , անուշահոտ ծաղիկներ : Եւ ի՞նչ զովարար ջուրի աղբիւրներ կային հոն վանաւան պէս պայծառ : Բայց միթէ Եդեմի պարտէզին մէկ կողմը կա՞ր նաեւ գինւոյ կամ օղւոյ աղբիւր : Ոչ բնաւ : Աստուած բոլոր աշխարհիս վրայ ալքոհոյի գետ կամ ալքոհոյ պարունակող ջուրի աղբիւր բնաւ ստեղծած չէ : Ալքոհոյ ըստած նիւթը գինւոյ կամ օղւոյ այն մասն է որոյ աղգեցութեամբ կ'արբենան մարդիկ : Ուրեմն զով ջուրն է լաւագոյն ըմպելի մեզի համար . և մենք նախա պատճառաւ Արեւելոթեան հսկային դէմ պիտի դնենք , որ ԱՍՏՈՒԱԾ ԶՈՎ ԶՈՒՐ ՏՈՒԱԾ է ՄԵԶ ԽՄԵԼՈՒ :

ԵՐԿՐՈՐԴ ՊԱՏՃԱՆ

Այս հսկային դէմպիտի մարտնչինք, վասն զի առողջութեան և զօրութեան թշնամի է նա. և իրեն անձնատուր եղողներէն քիչ քիչ այս բաները կ'առնէ: Պարզ ջուրն առողջութեան և զօրութեան կ'օգնէ, մինչ ոգելից բնականաց ներգործութիւնը շատ վնասակար է, երբ մարդ տարիներով զերի կ'ըլլայ անոր: Որչափ կ'աւրտի այնպիսի այն առողջութիւնը. մարդը կ'երէ մարդկութենէ: Մարմնոյն և մաշկին զօրութիւնը կը մարի, գլուխը կը ակարանայ, երեսը կ'առի, աչուրները կը կարմրին, ձեռքերը կը դողդոջեն և քայքայերը կ'երեւան: Ահա այսպէս կ'ըլլայ մարդը: Յետոյ կու գայ ստակալի հիւանդութիւն, որ կը կոչուի Տ'բեւէ քրեհէն. որմէ այս հսկային բանաւորուն մէջ եղողները միայն կը բռնուին, և որոյ վախճանը գերեզմանն է:

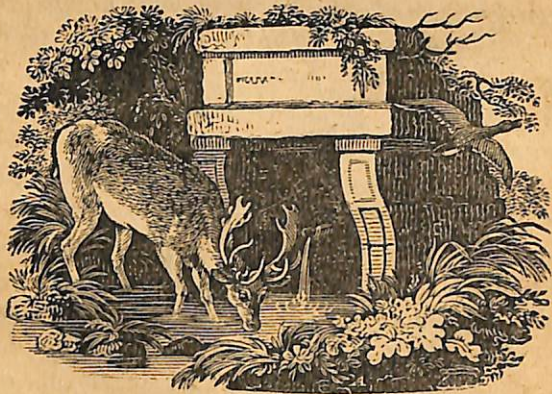
Աստուած շատ աղէկ գիտէ թէ առողջութեան և զօրութեան համար ինչ պէտք է մարդուն, ուստի իբրեւ բնական մեղի լոկ ջուր միայն սահմանած է: Քանի մը տարի առաջ մարդ մը իւր կողը սաստիկ գէշք մը հանեց: Առողջացաւ վերջապէս, բայց ահա բաց մնաց մարմնի ծաղրով մը միայն ծածկուած, և այս բայց տեղէն մարդիկ անոր ստամբքսին մէջ կրնային նայիլ: Մարդը դարմանող բժիշկին

անոր վրայ շատ փորձեր ըրաւ: Երբ անոր լոկ ջուր կը խմուներ և պարզ կերակուր կու տար, ստամբքսն աղէկ վիճակի մէջ կ'ըլլար: Երբ քանի մը օր զինի կամ օդի գործածել կու տար անոր, ստամբքսին մէջ կը տեսնուէր բորբոքում և խոց, և մարդը կ'ուներնար ստամբքսի և գլխու ցաւ:

Աստուածաշունչին մէջ այս կէտը լուսաբանող գեղեցիկ պատմութիւն մը կայ: Երբ Դանիէլ և ընկերները Բաբելոն գալին, թագաւորին պարտաին մէջ կայներու համար կրթուող մանկանց կարգը դասուեցան, բայց չու գեցին այն մանկանց արուած աշխու կերակրէն ուտել և զինիէն խմել, այլ խոնդրեցին ներքինիէն խմելու համար ջուր, կերակրոյ համար ընդեղէն, այսինքն բրինձ, լուբիս, և այլն: Ներքինապետը որ բարեկամ էր Դանիէլի բնաւ թէ ուրախութեամբ կ'ընէր այս թոյլատուութիւնը, բայց կը վախնար որ այսպէս անոնց երեսները վախ և դեղնած երևնային, և թագաւորը զայս տեսնելով բարկանար և թերեւս գլխապարտ ընէր զնա: Դանիէլ խնդրեց ներքինապետէն տաան օր փորձել և տեսնել: Ներքինապետն անուոյ Դանիէլի խօսքին: Դանիէլ և անոր բարեկամները բրինձ և ասոր նման բաներ կ'ուտէին և կը խմէին լոկ ջուր, մինչ միւսները կ'ուտէին միս և կը խմէին զինի: Տաան օրէն ներքինապետը տե-

սաւ որ Դանիէլ և անոր ընկերները քան
զմիւսներն աւելի առողջ և զուարթ էին։ Մեծ
սխալ է կարծել թէ գինին և օղին զմարդ
առողջ և զօրաւոր կ'ընեն։ Ընդհակառակն,
ջուրն է որ առողջ կ'ընեն զմարդ։

Որչափ զօրաւոր են եղբ և ձին, ինչպէս
կ'աշխատին, բայց ինչ կը խմեն այս անա-
սունք։ Զուր և ոչ այլ ինչ։ Յերեկոան ծանր
աշխատութենէն ետքը իրիկուան ջրոյ ժամա-
նակ երբ դոյլով ջուրը կը գնես անոնց առջև,
ի՜նչպէս ակտորժելով կը խմեն. եթէ գինի կամ
օղի առս, կը խմեն։ Ո՛չ։ Նոյնպէս ամէն տե-

ռակ անատուն և ծառեր ջուր կը խմեն։ Ծա-
ռը կը խմէ իւր արմատներուն և տերեւներուն
միջոցաւ. երբ ծառի մը կակուղ ոտտը կոտ-
րեա, կաթի նման հիւթ մը դուրս կու գայ։

Ծառին հիւթն է այս։ Արիւնն ինչ որ է մեր
մարմիններուն, այն է հիւթը՝ ծառին։ Արդ-
ջուրը կը շինէ ծառերուն հիւթը, ինչպէս
մաքրագոյն արիւնը կը շինէ մեր մարմիննե-
րուն համար։

Տես սա մեծ կաղնին. ի՜նչ զօրաւոր է.
բայց եթէ անոր տերեւներուն և արմատնե-
րուն գինի կամ օղի տաս փոխանակ ջրոյ,
ի՜նչ պիտի ըլլայ արդիւնքը։ Եթէ վեց ամիս
գինի կամ օղի միայն անձրեւէր, բոլոր տունկերը
և ծառերը կը չորնային։ Աղքատ և թշուառ
նաւաստի մը որ արբեցութենէ գրեթէ հիւ-
ծած և մաշած էր, որ մը պատահեցաւ մար-
դու մը որ յորդորեց զնա տարի մը բնաւ
չխմել, և խոստումն առաւ անկէ։ Նաուա-
տին շատ օգուտ տեսաւ այն մէկ տարուան
մէջ. անոր առողջութիւնը և վիճակը բարու-
րեցաւ, այնպէս որ երբ տարին լմնցաւ, նա-
ւաստին նորոգեց իւր խոստումն իննսուն և
ինը տարուան համար։

Անգամ մը իւր աշխատութեան վարձքն
առնելով դրաւ զայն զրպանը քսակով որ իբր
մեծ ուռ մը կ'երևար։ Երբ այսպէս առն կը
գառնար, հանդիպեցաւ օգեւածառին որոյ գի-
նեատունը կը վատնէր առաջ իւր ստակը։

“Դէ՛ մարդ,” ըսաւ գինեւվաճառը, “ի՜նչպէս
ես։” “Շատ աղէկ եմ,” ըսաւ նաւաստին,
“միայն թէ քովս ուռ մը ունիմ։” “Ահ,” ը-

աաւ դինեւածաւը, «յոկ ջուր խմելէն պատ-
ճառած է այդ ուռը»։ «Իրա՞ւ», ըսաւ նա-
ւաստին։ «Այո», ըսաւ միւսը։ «անգամ մը
թող լոկ ջուր խմելու այն անպիտան խոր-
հորդը, և սկսէ այդ երկոյ բմպելիք խմել, տես
ինչպէս շուտով կ'անդին ուռը»։

«Բայց դեռ նոր խոստումն նորոգեցի և
չեմ կրնար խմել», ըսաւ նաւաստին։

«Ո՛րքեմն միտ դիր ինչ կ'ըսեմ», ըսաւ օ-
գեւածաւը։ «այդ ուռը երթալով պիտի մեծ-
նայ և թերեւս գալ տարի ուրիշ ուռ մը պիտի
հանեա միւս կողմդ»։

«Կ'յուսամ թէ պիտի հանեմ», ըսաւ նա-
ւաստին, և ստակին քսակը ցուցուց, ըսե-
լով, «Մնաս բարով»։

Քանի մը տարի առաջ երկաթով բռնա-
ւորեալ նաւ մը յամալք ինկաւ, ուստի հարկ
եղաւ երկաթները դուրս հանել՝ նաւին խոր-
տակուելէն առաջ։ Այն օրը սաստիկ ջուրա
էր և ջուրին մէջ կայնելով պաղ երկաթը
բռնել հանել դժուարին էր։ ուստի այս գոր-
ծը կատարող մարդիկ երեք կարգ բաժ-
նուեցան։ Առաջին կարգի մարդիկը սկսան
գործի շատ օղի խմելով, կարող ըլլալու համար
գիմանալ ջուրաին, ինչպէս կը կարծէին,
բայց մէկ ժամ հաշիւ կրցան գիմանալ, յոգ-
նեցան մնացին։ Մէկ կարգի մարդիկ տաք
սուրճ խմեցին, և ասոնք երկու ժամ գիմա-

ցան։ Երրորդ կարգը լոկ ջուր խմող մար-
դիկ էին։ ասոնք կարողացան գործը շարու-
նակել մինչև երեք ժամ։

Բաւական տարի առաջ Հոլանտացի նաւ մը
որ ունէր վաթսուն հոգի՝ ստիպուեցաւ ձմեռը
հիւսիսային բևեռին կողմն անցունել, Հուա-
սոնի ծոցին մէջ։

Այս նաւին մարդիկն իրենց հետ ունէին
պաշար և առատ ողելից բմպելիք, որմէ կը
խմէին առատութեամբ։ Մինչև գարուն վաթ-
սունէն ՅԻՍՈՒՆ ԵՒ ՈՒԹԸ մեռան, երկու հոգի
միայն ողջ մնալով դարձան հայրենիք։ Շատ
չանցաւ այն կողմերն Անգղիական նաւ մը ան-
ցուց ձմեռը 22 հոգւով։ Ասոնք չունէին ո-
ղելից բմպելիք, և միայն երկու հոգի մեռան
առնեցմէ բոլոր ձմեռը։

Երբ շատ օղի գործածող նաւաստիներ տաք
երկիրներ կը հաւարկեն, շատ անգամ կը հի-
ւանդանան և կը մեռնին։ Երբ բմպելիք չգոր-
ծածող նաւաստիք այս ճամբորդութիւնը կ'ը-
նեն, անոնց մէջ հիւանդացող և մեռնող քիչ
կը պատահի։

Այս կը ցուցնէ թէ առողջութիւնը լոկ ջուր
գործածողներուն հետ կ'երթայ, արբեցու-
թեան հսկային երեսէն կը փախչի։ Երբ հնապիս
կամ ուրիշ մահացու ախտ մը կ'երեւայ, գինի
և օղի գործածողներէն շատերը կը բռնուին
այն ախտէն, և անոնցմէ քիչերը կ'առողջա-

նան : Մարդուս կազմութիւնն աստի շատ ընդունակ կ'ըլլայ ոգելից ըմպելիք գործածելով : Անգղիացի անուական մը որ հնտախտի մը տտեն Ռուսաստան գտնուած էր՝ այսպէս կը գրէ . « Զարմանալի է որ հնտախտն արբեցութեան հետեւող մարդիկ ճանճերու պէս քշեց տարաւ : Քսան հազար բնակիչ ունեցող քաղաքի մէջ արբելիր մը չմտոյ , ամէնքը մեռան » : Լեհաստանէն բժիշկ մը այսպէս կ'ըսէ . « Անոնք որ կանոնաւորութեամբ և բարեխառնութեամբ կ'ապրէին և առողջարար տեղեր կը բնակէին , ազատ մնացին հնտախտէ , բայց անոնք որ խմելով տկարացած էին՝ կը բռնուէին : Հնտախտէ մեռնող հարիւր անձանց իննսունը ոգելից ըմպելիք գործածողներէն էին » :

Ուրիշ քաղաքի մը մէջ հնտախտի տտեն 3,000 չխնդներէն երկու հոգի միայն մեռաւ , մինչ 3,000 խնդներէն մեռաւ աւելի քան ութսուն մարդ :

Այս դէպք կը ցուցնեն թէ լոկ ջուրն զմարդ զօրաւոր և առողջ ընելու կ'օգնէ և հիւանդութենէ ազատ կը պահէ , մինչ զինի և օղի և ասոնց նման ըմպելիք գործածողներն աստի ենթակայ են : Եթէ առանց գերի ըլլալու այս հսկային անոր գետնին վրայ և ամրոյն բուրտիքը միայն պատողք , այսչափ կը մնասուին անոր բանտերէն եկած թոյնով , ինչ

դիտի ըլլան անոնք որ գերի ինկած են և այն բանտերուն մէջ են : Ուրեմն կուրիք արբեցութեան հսկային դէմ և ջանա՛ք հեռու կենալ անկէ , քանզի թշնամի է առողջութեան և ուժոյ :

ԵՐՐՈՐԴ ՊԱՏՃԱՌ

Կուուելու ենք այս հսկային դէմ , քանզի ԹԵՆԱՄԻ Է ՆԱ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՊԱՏԻՈՅ : Արբեցութեան հսկան իւր բանտարգեալները շատ վտանգներու նշաւակ կ'ընէ : Զանոնք անյարմար կ'ընէ զիրենք հոգալու : Երբ վտանգի մէջ են , չեն խմանար , և եթէ խմանա՛ն կարող չեն զգուշանալ անկէ : Երբ կը քալեն , կարծես թէ պիտի գլորին , իյնան և կոտորուին : Եթէ անկարող են հոգ տանիլ իրենց , ևս առաւել անկարող են հոգ տանիլ այլոյ : Ո՛վ կը վստահի ծովու վրայ խելագար նաւապետի և նաւաստեաց : Արդ , արբեալ մարդը քան զխելագարը լաւագոյն չէ : Բայց և այնպէս հարկւրաւոր արանց և կանանց կեանքը շատ անգամ վտանգի մէջ կը գլուխ , և երբեմն կը կորսուի մէկ կամ երկու հոգւոյ պատճառաւ որոյ ազդեցութիւն ունի այս հսկայն :

Քանի մը տարի առաջ գեղեցիկ նաւ մը երեսուն և վեց նաւաստիներով ճամբայ ելաւ պարզ և յաջող օդով : Շատ չանցաւ եր-

կինք ամպոսեցաւ , հովը փոխուեցաւ . և երթալով սաստկացաւ . և մըրկալից հով մը սկսաւ փչել : Այս հովին դէմ քիչ մը ատեն մաքառեցաւ նաւը , բայց վերջապէս քարերուն զարնուելով խորտակեցաւ , մարդ մը միայն ազատեցաւ , և պատմեց թէ ինչ պատճառաւ նաւը չկրցաւ ազատիլ . հսկան նաւուն մէջն էր , նաւաստիք արբեալ էին և չկրցան կատաւ վարել նաւը :

Արբեցութեան հսկան թշնամի է նաև ՊԱՏՈՒՅ՝ որչափ պատուաւոր և յարգելի ըլլայ մարդ մը , երբ այս հսկային անձնատուր կ'ըլլայ , կը սկսի կորանցնել իր պատիւը : Մարդիկ ԳԻՆԵՄՈՒ կոչուիլ չեն ուղեր . այս անունն անպատիւ անուն է , բայց ամէն խմող գինեմոլ ըլլալու վտանգին մէջ է , և այսպէս խայտառակ և անպատիւ կ'ըլլայ :

Ամէն ինչ որ մեղք է ամօթ և նախատինք համարուելու է : Ամօթ է մարդու իւր բանաւ կանութիւնը կորսնցունել և յիմարի պէս վարուիլ , ինչպէս կ'ընէ մարդ երբ արբեալ է : Ամօթ է մարդու փաղոցները տեղեւելով երթալ և խողի պէս ցելին մէջ թապլարիլ , ինչպէս կ'ընէ արբեալը : Ամօթ է մարդու իւր գործը թողուլ , ժամանակը ծուլութեամբ անցունել , զաւկները մուրացկան ընել . այս բաները կ'ընէ գինեմոլը : Ամօթ է մարդու բաղդի խաղեր խա-

ղալ , գողութիւն և մարդասպանութիւն ընել և ամէն տեսակ սղծութիւն գործել , ինչպէս շատ անգամ կ'ընէ գինեմոլը , և բանտը կը դուրս կամ կը կախուի : Եթէ կուղես ապահովութեամբ և պատուով ապրիլ , որչափ հնար է հեռու պահէ գրեկ այս հսկայէն , քանզի թշնամի է նա ապահովութեան և պատուոյ :

ՉՈՐՐՈՐԴ ՊԱՏՃԱՌ

Չորրորդ պատճառը թէ ինչու համար մարտնչելու ենք այս հսկային դէմ՝ այս է . քանզի նա ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԵՒ ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ԹԵՆԱՄԻ է :

Երեւակայէ տուն մը որոյ տէրը լոկ ջուր կը խմէ , և գինեմոլի մը տունը . ինչ հանգիստ և երջանկութիւն կայ առաջինին տանը մէջ : Հայրը կրակին քով նստած , մաքուր հագուած և զգաստ կը կարդայ , կամ կը խօսի . մայրը կեւակոյ պատրաստութիւն կը տեսնէ զուարթութեամբ , աղայոց երիցադոյնները կ'օգնեն անոր ջուր բերելով , և ուրիշ ծառայութիւններ ընելով . իսկ կրտսերագոյնը կը խաղան . այսպէս ամենքը երջանիկ և մխիթարեալ են : Հիմա նայէ միւս տունը . հոս կը գտնենք տխուր սենեակ մը , վառարանը կրակ , կանթեղին մէջ իւղ գրեթէ չըկայ , աղայոց հանդերձներն հինցած , պատրուտած , և անոնց մայրը գլուխը ձեռուր-

ներուն մէջ կը նստի ախուր : Ժամանակը չատ ուշ է, դրեթէ մութ, բայց անոնց հայրը գեռ տուն եկած չէ գինեատունէն : Յամար հաց միայն կայ տունը ուտելու, և թշուառ աղաքը այս հացը կը ծերով կը պառկին կը քրնանան : Այսպէս ուր նային՝ դառնութիւն և թշուառութիւն կը տեսնես տան մէջ : Ահա գինեմոլին տունը : Տղա՛ք, այս տուններէն ո՞րն հաճելի է ձեզ, որո՞ւն մէջ կուզէք բնակիլ : Այս մեծ տարբերութիւնն անկէ է, որ հսկայ արբեցութիւնն առջի տունէն հեռու պահուած է, մինչդեռ վերջինին մէջ է : Որ տուն որ կը մոռնէ, երջանկութիւնը և մխիթարութիւնը դուրս կ'ընէ : Մայր, հայր, կին, աղայ, եղբայր, քոյր, ամենքը շատ կը նեղուին անոր դալէն : Կ'ուզեմ պատմել ձեզ մօր մը տրտմութիւնը իւր արբեցող որդւոյն համար, և ամբողջ ընտանեաց տրտմութիւն բերող արբեցող հօր մը վրայ :

Խումը մը տիկիններ որ մը սենեակի մը մէջ ժողվուած իրենց նեղութիւնները կը պատմէին : Անոնց մէջ դեղնած և ախուր կին մը կար, որ վայր մը լուռ կենայէն ետքը ըսաւ, « Բարեկամներ, ձեռնէ և ոչ մին գիտէ թէ ինչ է նեղութիւն. եթէ կամիր ըսեմ ձեզ, ըսնդի, ինչպէս կ'ըսէ մարդարէն, ևս այն մարդն եմ որ տառապանք տեսայ » Տիկինները խնդրեցին որ ըսէ, և կինը սկսաւ խօսիլ. « Մանկութեանս օ-

րերուն մէջ կենաց ամէն մխիթարութիւնները վայելած եմ, և էի միշտ զուարթ և երջանիկ : Տասնեկնր տարուան էի երբ ամուսնացայ, և ամուսնոյս հետ մեծ երջանկութեամբ ապրեցայ : Հինգ աղաքը կը նստէին մեր սեղանը, և աղայ մը գիրկս ունէի : Գիշեր մը սև ամպեր ժողվեցան օդին մէջ և սկսաւ յորդ անձրև գալ : Անձրևը շարունակեց մինչև առաւօտ, ամէն կողմ ջրով ծածկուեցաւ, և մեր տան մօտ դետակն յորդելով ամէն դի ողողեց : Յանկարծ նայելով տեսանք որ մեր տան չորս կողմը ջուրը պատած էր : Էս հնար մը դտայ, և գիրկիս մանուկն առնելով բարձր տեղ մը դտայ ծառերուն հովանոյն տակ, և հոն կեցայ : Այրս և միւս աղաքը կը ջանային տունէն քիչ մը բան ազատել. վերջապէս հոսանքն առաւ տարաւ այրս որ այլ ևս չերեցաւ : Բարեկամներ, ես ամուսինս շատ կը սիրէի բայց անոր կորուստը չէ զոր կ'ուզեմ պատմել : Տղաքս իրենց վրասնողը տեսնելով մեծ ճգամը կ'աշխատէին իրենց կեանքն ազատել, և ես հեռուէն կը տեսնէի դանդը, բայց ձայնս չէր հասնէր անոնց : Անձկութեամբ կը գիտէի որ ջուրը երթալով կը պատէր տեղն ուր անոնք կեցած էին, ուստի և տեսնելով զայս աւելի կը մօտենային իրարու : Կատաղի դետը կը բերէր ծառերու ճիւղեր, արմատէն խլուած ծառեր,

հեղձեալ անասուններ , որք մեր առջևէն
կ'անցնէին : Տղաքս իրենց ձեռունները շար-
ժեցին ինձ և յետոյ գէպ ի վեր ցուցուցին :
Հասկցայ որ մնաս բարեաւի նշան էր այն ,
և դուք , մայրեր , կրնաք երեակայել հոգւոյս
տագնապը : Վերջապէս տեսայ անոնց ԱՄԷ-
ՆՈՒՆ ընկղմիր , սակայն այս չէր ցաւալին :
Մանուկը գրկած էի սնդուլ , և երբ ջուրը
ոտուրներուս հասաւ , ծառը ելայ և նստայ
ոտերուն վրայ մինչև Աստուծոյ ձեռքը ջու-
րերը կեցուց և այլ ևս չբարձրացան : Ես ա-
զատեցայ , բայց բոլոր ստացուածքս առած
տարած էր հոսանքը : Այսպէս բոլոր երկրաւոր
յոյսերս մարեցան , բայց այս չէր ցաւալին : Մի
միայն ստացուած ինձի համար փոքրիկ մա-
նուկս էր : Զնա և գիս ապրեցունելու համար
ցերեկ և գիշեր կ'աշխատէի . ջանացի կրթել
մանուկն ուղիղ ճամբուն մէջ , բայց նա որ-
չափ կը մեծնար հասակաւ , այնչափ չար ըն-
կերներու հետեւելով կը հեռանար ինէ : Կը
խրատէի զնա , կ'աղաչէի սիրով և կ'աղօթէի
մեծ անձկութեամբ , բայց ի զուր :

Տղան յառաջ գնաց իւր չար ճամբուն մէջ ,
և եղաւ արբեցող : Մօրը տունը թողուց՝ հա-
մարձակ յառաջ երթալու համար իւր չար
ընթացքին մէջ : Վերջապէս գիշեր մը արբե-
ցութենէ մղեգնեալ սպաննեց իւր ընկերնե-
րէն մին , և կախաղան հանուելով վերջացուց

իւր օրերը : Արդէն արամութեանս բաժակը
լցուած էր , ասով հեղաւ գեղաւ : Ահա , բա-
րեկամներ , իմ թշուառութեանցս յետինը և
ծանրագոյնը : Աստուած իւր սղորմութեամբ
պահէ զձեզ իմ թշուառութեանս նման թըշ-
ուառութենէ :

Տղայք , բեցի՛ք այս մօրը արամութիւնը .
կ'ուղէ՛ք ձեր սիրելի մօր կամ հօր վրայ այսպիսի
արամութիւն բերել : Եթէ չէք ուզեր , զգուշա-
ցէք արբեցութեան հսկայէն : Արդ , պիտի պատ-
մեմ ձեր մարդու մը գէպքը : Շատ տարիներ
առաջ գիւղի մը մէջ գինեհատութեան ընկերու-
թեան ժողովմը եղաւ , ուր ծերունի մը ելաւ խօ-
սել և բոսաւ , « Բարեկամներ , կենացս վախճանին
հասած , միայնակ մնացած ձեր եմ , չունիմ
բարեկամ , ոչ տուն և ոչ ազգական երկրի
վրայ : Առաջ այսպէս չէի : Ժամանակաւ ու-
նէի մայր մը որ սրտառուչ մտաւ գերեզման :
Ունէի գեղեցիկ հրեշտականման կին , անոր
կապոյտ աչուրներուն պայծառութիւնն աղօ-
տեցաւ արամութեան արատասուաց ջրով , և
փափուկ սիրտն այնպէս ճնշեցի որ հիւժաւ
հալեցաւ ի սպառ : Ունէի ազնիւ որդի մը ,
բայց նա ևս արտաքսեցաւ իւր հօրը տունէն
և մեծ հոգոյ մէջ եմ , քանզի չեմ գիտեր
թէ արդեօք ողջ է տակաւին : Ունէի փոքրիկ
մանուկ մը , անուշիկ սիրուն մանկիկ , զոր
այս ձեռուրներով մեռցուցի : Արդ , բարե-

կամք,՝ շարունակեց ծերունին, «մի անարգէք զիս, կենացս երեկոյեան ժամուն լոյս ստացայ եւ կը հաւատամ որ մօրս հոգին ուրախութիւն ունի հիմայ իւր անառակ որդւոյն վրայ որ դարձած է իւր ճամբէն: Երանի՜ թէ ներէր ինձ Աստուած բոլոր չարիքը զորս ընտանեացս վրայ բերի: Հարուստ էի եւ պատուաւոր. արեւոյդ եղայ, պատիւս կորսնցուցի եւ աղքատութեան մէջ ինկայ. եւ ընտանիքս եւս հետս ի կորուստ ձգեցի: Ամէն նեղութիւն եւ տղայոց հոգը կնոջս վրայ ձըգելով, զինեւուններն արեւոյթեամբ եւ աւնառակութեամբ ժամանակ կ'անցունէի:

Թէպէտ կինս զաւկներով շատ անգամ աւնօթի անկողին կը մտնէր, բայց եւ այնպէս երբէք գանգատ ըրած չէր ինծի դէմ:

Կազանդի գիշեր մը ուշ դարձայ հիւզը որ ձրի տրուած էր մեզ ի բնակութիւն: Կինս դեռ պառկած չէր եւ ցուրտէն կը դողար: Կերակուր ուղեցի, «կերակուր չկայ», ըսաւ կինս եւ աչուքները լցան արտասուօք: Բարկութեամբ հրամայեցի քիչ մը ուտելիք գրաւնել: Այս միջոցին որորոյր պառկած տղան արթնցաւ, անօթի էր եւ կուրար: Թշուառ մայրը յուսահատած կտորած սրտով ըսաւ ինծի, «կերակուր չունինք, Յակոբոս, քանի մը օր է որ ուտելու բան չունինք: Այս մանկան ուտելիք չկայ: Բա՛րէ, դուն ժամաւ

նակաւ բարեսիրտ էիր. հիմայ սովամահ պիտի կորուսանես զմեզ»: Կնոջս տխուր եւ աղերսական դէմքը, աչուքներէն վազած արտասուքը եւ տղուն լացը զիս աւելի կատղեցուցին. երայ, ապտակ մը զարկի անոր այնպէս ուժգին, որ երեսի վրայ դեպի ինկաւ: Առաջ կնոջս բնաւ զարկած չէի, բայց այս անգամ դժոխային կատաղութեամբ լցեալ, ծըռեցայ եւ մազերը ձեռքս փաթկեցի. «Ի սէր Աստուծոյ», գոչեց կինս իմ դիւական երեսս նայելով. «թող տուր, մեզ պիտի մեռցնե՞ս», յետոյ դնաց որորոյին քով եւ մանկիկը գիրկն առաւ: Մազերէն բռնեցի դարձեալ եւ դրանք մօտ տարի: Երբ դուռը բացի, ձիւնը ներս զարկաւ, եւ ես հրելով արտաքսեցի կինս դուրս, եւ դուռը կղպեցի ներսէն: Անոր հեծեմանայ ձայնը եւ տղուն լալիւնը հովին ձայնին հետ խառն կուգային ականջիս: Ես իմ զարհուրելի գործս կատարեալ ընելու համար, դարձայ մեծ որդւոյս որ անկողնոյն մէջ կը քնանար, քաջեցի հանեցի դնա անկողնէն, եւ կէս քուն կէս արթուն, դուռը բացի եւ դուրս կը հրէի: Տղան ստակմամբ կը կանչէր. «Հայր», բայց ես արժանի չէի հայր կոչուելու: Տղան մատուրները դրպանս դրած էր, չկրցայ զատել զանոնք, ուստի դուռը ձեռքին վրայ գոցեցի եւ գանակն առնելով կրարեցի բազուկը: Առաւօտուն երբ արթն-

ցայ, կինս իւր սովորական տեղը չտեսներով
գիշերուան գէտքը միտքս ինկաւ ընդ աղօտ,
այնպէս որ երազ կը կարծէի: Ակամայ ելայ
դուռը բացի երկկաշալի սրահ, և երբ բացի,
բա՛րէ, սրպիտի զարհուրելի տեսարան բաց-
ուեցաւ առջևս սեմին վրայ: Տեսայ որ սի-
րելի կինս և մանկիկը ստուերով մեռած էին:
Մայրը իւր սիրելի զաւակը ցուրտէն պահպա-
նելու համար անոր վրայ ծռած էր և իւր
բոլոր հանդերձներովը ծածկած էր անոր
մարմինը, և երեսը՝ մաղերովը որ ցուրտէն
տղուն գեղնած թուշին վրայ փակած էին:
Միւս ազնիւ որդիս չեմ գիտեր ինչ եղաւ:

Յետոյ արտառուչ և ողբաձայն վերջա-
ցուց իւր պատմութիւնն այսպէս. «Կա-
ռավարութիւնը դիւ ըռնեց: Քանի մը ամիս
գրեթէ խեղադարած էի, և երբ առողջացայ,
տասը տարի բանտարկելութեան դատապար-
տուեցայ, բայց այս ոչինչ էր այն տանջանաց
քով զոր սրտիս մէջ կը կրէի: Հիմայ կենացս
մնացեալ կարճ ժամանակը կ'ուզեմ անցունել
յորդորելով ուրիշները որ չղկայ թէ մոնեն
այսպիսի մութ և զարհուրելի ճամբու մէջ»
Այս ըսելով ծերունին գլուխը ծռեց և սկը-
սաւ լալ, և բոլոր ժողովականք լացին անոր
հետ: Գրողը իւր մանկութեան ատենը ծեր
մարդուն բերնէն լսած էր այս պատմութիւ-
նը գինեհատութեան ժողովին մէջ, ուր դա-

ցած էր իւր հօրը հետ: Պատմութիւնն այն-
պէս տալաւորուած էր անոր մտքին մէջ, որ
երբէք չմոռցաւ, և տարիներ անցնելէ ետքը
գրեց զայն:

Երբ ծեր մարդն աւարտեց խօսքը, խընդ-
րեց ժողովուրդէն յառաջ դալ և ստորագրու-
թիւն տալ բնաւ չխմելու: Նաև յիշեալ տղուն
հայրը, որ դեռ երիտասարդ էր, ցատկեց իր տե-
ղէն և յառաջ եկաւ որ ստորագրութիւն տայ:
Երբ գրիչը ձեռք առաւ վայրկեան մը վարա-
նեցաւ: «Գրէ, ով երիտասարդ, գրէ անունդ»,
ըսաւ ծերունին, «ես իմ անունս հաղար անդամ»
արեամբ պիտի գրէի, եթէ հնար ըլլար ես
դարձնել սիրելիներս զորս կորուսի»: Երիտա-
սարդը գրեց իւր անունը, «Մօրթիմէր Հուտ-
սըն»: Ծեր մարդը վրան նայեցաւ, աչուրները
սրբեց և նորէն նայեցաւ, «Ներեցէք պարօն»,
ըսաւ, «այդ իմ ազնիւ որդւոյս անունն էր»:
Երիտասարդը գողալով իւր ձախ թիւը որ
դատաւէն կտրած էր՝ վեր վերցուց: Ծե-
րունին և երիտասարդը վայրկեան մը իրարու
երես նայեցան, յետոյ ծերունին գոչեց, «Ոհ,
դուն իմ որդիս ես, որուն թիւը կտրեցի»:
Երիտասարդը գոչեց, «Ոհ, սիրելի հայրս»,
և իրարու պարանոցին վրայ կ'ընկնէ լացին:
Այսպէս կը տեսնենք թէ ինչ աղէտ և
թշուառութիւն կը բերէ արբեցութեան զար-
հուրելի հսկան, արբեցողին և անոր բոլոր

տան վրայ : Զգուշացէ՛ք և այս հսկան ձեր
տունէն հեռու պահեցէ՛ք , ՔԱՆՁԻ ԹՇՆԱՄԻ Է
ՆԱ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԵՐՁԱՆԿՈՒԹԵԱՆ :

Հին պատմութեան մէջ կարբեդոնացւոց
մեծ զօրապետն Աննիրազ շատ անուանի էր :
Ասոր հայրը շատ տարիներ Հռովմայեցւոց հետ
պատերազմ՝ ըրաւ , քանզի անոնք կարբեդո-
նացւոց թշնամի էին , և կ'ուզէր որ իւր որ-
դին կանուխ սկսէր անոնց դէմ գնել : Օր մը
մինչդեռ Աննիրազ ինը տարեկան էր , հայրը
բոլոր զօրքը ժողկեց , յետոյ գնաց իւր վրա-
նը փոքրիկ Աննիրազը դուրս բերաւ , տարաւ
զնա մեծ բազնին առջև ուր սովոր էին ի-
րենց աստուածներուն զոհ մատուցանել : Այս
բազնին վրայ դնել տուաւ անոր ձեռքը և
ի ներկայութեան բոլոր բանակին երգում ընել
տուաւ անոր բոլոր կենացը մէջ Հռովմայեցւոց
թշնամի ըլլալ և բոլոր զօրութեամբ անոնց
դէմ պատերազմիլ : Աննիրազ երգուաւ և
իւր երգումը կատարեց : Գութ ևս , սիրելի
ողայք , մեծամեծ թշնամիներ ունիք : Մինչև
յարդ յիշուած հսկայք ձեր թշնամիներն են ,
և կ'ուզեն ձեզ գերի ընել : Վերջին հսկան ,
արբեցութիւնը , ձեր մեծագոյն թշնամին է :
Ուստի կ'ուզեմ որ Աննիրազայ պէս ընէք ,
այսինքն որոշէք հիմայ մինչդեռ մանուկ էք՝
ձեր բոլոր կենաց մէջ այս հսկային թշնամի
ըլլալ և բոլոր զօրութեամբ պատերազմիլ անոր

դէմ : Զեմ՝ ըսեր թէ թուղթի վրայ գրէք ձեր
անունը , այլ կը խնդրեմ որ ամէնքդ ահաւոր
կերպով որոշէք , օգնութեամբն Աստուծոյ ,
բնաւ չխմել գինի կամ որ և իցէ ուրիշ ոգե-
լից ըմպելի , բայց միայն ի հիւանդութեան ,
երբ բժիշկը կը պատուիրէ իրբն գեղ գոր-
ծածել այնպիսի ըմպելի : Ապահով ճամբան է ,
“ՄԻ ՄՕՏԵՆԱՐ , ՀԱՄԸ ՄԻ ԱՌՆԵՐ , ՄԻ ԴՊՁԻՐ :”

Քանի մը տարի առաջ երիտասարդ մը պի-
տի կախուէր և բազմութիւնը կեցած էր ի զը-
նին : Մահապարտին ըսուեցաւ . “Հէնգ բռնէ
միայն ունիս ապրելու , ուստի եթէ բան մը
ունիս ըսելու , հիմայ ըսէ :” Երիտասարդը
յարտասուս փղձկեալ ըսաւ . “Աւա՛ղ , հիմայ
պիտի մեռնիմ : Եղբայր մը ունէի որ քան զիս
փոքր էր , սիրուն և կապոյտ աչուրներով :
Շատ կը սիրէի զնա : Օր մը խմեցի և արբե-
ցայ կենացս մէջ առաջին անգամ : Տուն եկայ
և չնչին բանի մը համար եղբօրս բարկանալով
երկաթէ ձողով զարկի և մեռցուցի զնա .
ինչ ընելա չէի գիտեր մինչև միւս առտուն ,
երբ զիս կապուած գտայ , և ըսին ինձ թէ
եղբայրդ մեռցուցիր : Օղին ըրաւ զայն . այն
բերաւ կործանումս , և ահա պիտի կախուիմ :
Ո՛վ երիտասարդք , բնա՛ւ , բնա՛ւ , բնա՛ւ մի
հպէք արբեցուցիչ ըմպելեաց :”

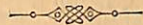
Հինգ հսկայից վրայ խօսեցանք : Առաջինն
էր ՀՄԿԱՅ ՀԵԹԱՆՈՍՈՒԹԻՒՆՆ , և ըսինք թէ

ինչպէս պիտի կուտինք անոր դէմ, այսինքն
ՀԵՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՔԱՐԵՐԸ ԱՆՈՐ ՆԵՏԵԼՈՎ: Երկ-
րորդ հսկան էր ԱՆՁՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ, և ըսինք
թէ անոր դէմ ինչպէս կուտելու ենք, այս-
ինքն ԱՆՁՆՈՒՐԱՑԱԻԹԵԱՄԲ: Երրորդն էր հըս-
կայ ԱԳԱՀՈՒԹԻՒՆԸ: Տեսանք թէ ինչպէս կըու-
տելու ենք ասոր դէմ, այսինքն ՏԱԼ ՍՈՐՎԵԼՈՎ:
Չորրորդն էր ՀՍԿԱՅ ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ, և ըսինք
թէ ասոր դէմ կուտելու ենք ՅԻՍՈՒՍԻ ՆՄԱՆ
ԸԼԼԱԼ ՍՈՐՎԵԼՈՎ:

Հինգերորդն էր ԱՐԲԵՅՈՒԹԵԱՆ հսկան: Ասոր
դէմ, ըսինք, կուտելու ենք ԼՈԿ ՋՈՒՐ ԽՄԵԼՈՎ:

Չորս պատճառներ յառաջ բերինք ցուցնե-
լու թէ ինչու համար կուտելու ենք այս հըս-
կային դէմ: Դախ՝ վասն զի խմելու համար
Աստուած մեզի լոկ ջուր տուած է: Երկրորդ՝
վասն զի արբեցութիւնն առողջութեան և ու-
ժոյ, ապահովութեան և պատուոյ, հանգրա-
տեան և երջանկութեան թշնամի է: Ի վախ-
ճանի սա ևս ըսեմ որ, դուք չէք կրնար ձեր
զօրութեամբ այս հսկաներուն դէմ դնել,
ապա թէ ոչ կը յաղթուիք: Դաւիթ խնդրեց
Աստուծոյ օգնութիւն, և այնպէս յաջողե-
ցաւ: Դուք ևս այնպէս բրէք: Երանուն Յիսուսի
խնդրեցէք Աստուծոյ օգնութիւնը: Աստուած
պիտի վարժէ ձեր ձեռունները մարանչելու
և ձեր մատուցները պատերազմելու, և կ'ըլ-
լար յաղթող, և աւելի յաղթող:

«Ամուր բռնէ խրատը ու բնաւ մի՛ թո-
ղուր. զանիկա պահէ, վասն զի քու կեանքդ
անիկա է» Առակ. Դ. 13:

ՅՈՐԴՈՐ ՄԱՆԿԱՆ

ԱՌ

ՀԱՅՐ Ի ԻՐ ԱՐԲԵՅՈՂ

(Գիտակ. 1870)

Սիրելի հայր, ալ մի խմեր, կ'աղաչեմ,
երբ կը խմես խոժու կ'ըլլաս, կը տենանեմ,
Ա՛լ եկուր տուն, ալ մի խմեր, եկուր հայր,
Ուրախ կ'ընես սիրուն մայրըս, վատան եմ:

Սիրելի հայր, աես թէ ինչպէս նիհարցար,
Ինչ տատապանք եւ ինչ ցաւեր ունեցար,
Ո՛հ, մի՛ խմեր, թէ որ ըլլալ զուն կ'ուզես,
Իմ սիրելի մօրս եւ եղբարց միթխար:

Մի՛ բարկանար որ ես այսչափ կ'աղաչեմ,
Որ քեզ զգաստ, զուարթ, հանդարտ միշտ տեսնեմ,
Զի անատեն թէ՛ հոս եւ թէ՛ ուր ըլլաս,
Բարի ուրախ պիտի ըլլաս, քաջ գիտեմ:

Սիրելի հայր, նայէ մօրքս արցունքին,
Ամէն անգամ արամած կուլայ ցաւազին,
Ո՛հ, մի՛ խմեր եւ անատեն, ո՛վ հայր իմ,
Պիտի զտնէ այն սիրտիանք իւր սրտին:

Սիրելի հայր , խորհէ ինձի ի՛նչ կ'ըլլայ ,
Քաւ՝ մի լիցի , քայց թէ անգութ մահ քեզ դայ ,
Ոչ հայր , ո՛չ տուն եւ բարեկամ ալ չունիմ ,
Որ հող տանի , տունէ զիս տուն եւ հաց տայ :

Մի՛ հայր իմ , մի դարձուներ քո երեսըդ ,
Թախանձանքէս , եւ խեղճ թողուր զաւակըդ ,
Ալ մի խմեր , ո՛հ , բընաւին մի՛ խմեր ,
Բաւ է , եկուր ծն իմ հետըս քու տունդ :

Սիրելի հայր , ա՛լ մի խմեր կ'աղաչեմ ,
Երբ կը խմես խոժոռ կ'ըլլաս կը տեսնեմ ,
Ա՛լ եկուր տուն , ալ մի՛ խմեր , եկուր հայր ,
Ուրախ կ'ընես այն խեղճ տունը , վստահ եմ :

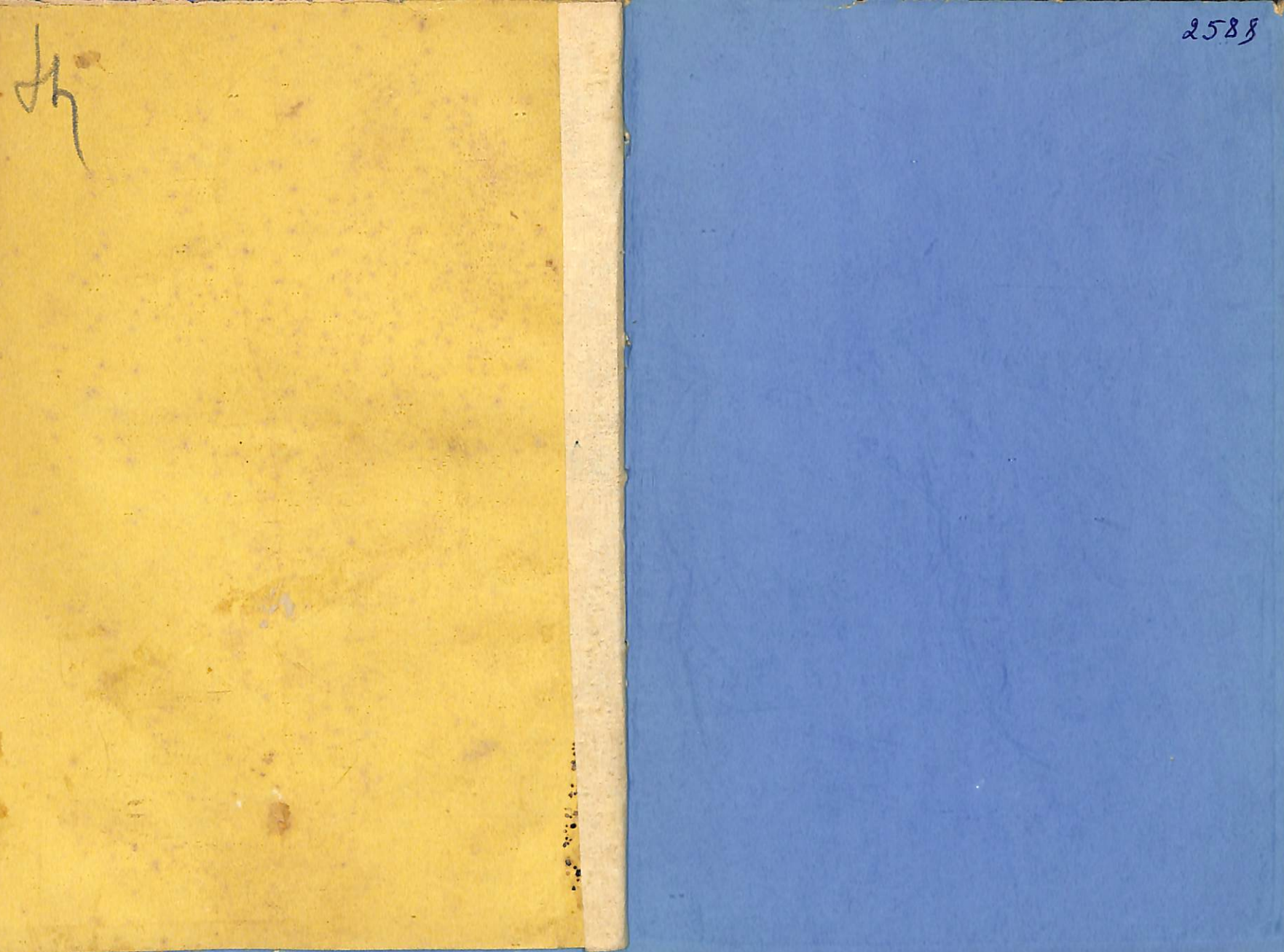
Ազդեց փափուկ ձայն մանկիկին հօր սրտին ,
Եւ յարտատուս փղձկեցաւ սիրտ մոլիին ,
Հաստատութեամբ ուխտեց , երգուաւ չխմել ,
Եւ զտաւ սէր , երջանկութիւն առ անին :

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0029235

2514